
Grønne vekstmuligheter for norsk finansnæring – muligheter og ansvar

Pål Adrian Hellman
Forbundsleder Finansforbundet

Finansforbundet arbeider for å styrke finansnæringen og bidra til en ansvarlig forretningspraksis som vil komme både næringsliv og samfunn til gode.

I en tid hvor næringslivet ser viktigheten av en bærekraftig samfunnsutvikling og forretningsmulighetene dette gir, ønsker Finansforbundet å belyse dette nærmere. Finansforbundet skal være en aktør som bidrar med kunnskap, synliggjør muligheter og er en pådriver for viktige endringer som næringen må gjennomføre. Vi mener at finansnæringen har en nøkkelrolle i utviklingen av et verdiskapende og mer bærekraftig næringsliv. Næringen er kompetanseintensiv og lokalkjennskap er avgjørende for å kunne benytte seg av de forretningsmessige mulighetene som ligger i det grønne skiftet, og skape flere grønne arbeidsplasser i Norge.

Bakgrunnen for denne rapporten er et ønske om å se nærmere på finansnæringens rolle og muligheter i et grønt perspektiv. Kapital er en viktig råvare på veien mot det grønne skiftet og finansnæringen er derfor et virkemiddel for faktisk endring. Målet er å illustrere vekstpotensialet for den norske finansnæringen i det grønne skiftet og hvordan stimulere vekst gjennom politiske virkemiddel, endrede kundebehov og produkt- og næringsutvikling.

Vi håper at rapporten blir et viktig bidrag i debatten om en grønnere finansnæring, og dens rolle i det grønne skiftet når det gjelder nyskaping og omstilling av norsk næringsliv. Hva skal egentlig til for å få til endring, og hvordan kan endringstakten økes?

Innhold

Finansnæringen kan spille en viktig rolle på veien mot en grønnere økonomi	4
Marked	8
Integrasjon	6
Kunder og interessenter	20
Rapportering	24
Avslutning	28
Metodikk	30

Finansnæringen kan spille en viktig rolle på veien mot en grønnere økonomi

Fremtiden er grønn. FNs bærekraftsmål og COP21 (klimaavtalen fra Paris) er to viktige og nødvendige internasjonale avtaler Norge har signert. Samtidig øker arbeidsledighet, investorenes nedskrivninger og risikoen for ytterligere tap i fossile næringer. Altså handler en grønn økonomi i Norge ikke bare om å redusere negativ klimapåvirkning, men også om å redusere risiko og skape nye arbeidsplasser. Næringslivet spiller en viktig rolle for at Norge skal klare overgangen til en grønn økonomi, og finansnæringen kan være en aktør som bidrar til at næringslivet gjennomfører nødvendig endringer. Myndighetene spiller også en viktig rolle i arbeidet med å oppnå dette, men aktørene må løse utfordringene sammen.

Eli Moe-Helgesen
Leder, Risk Advisory Services

Denne rapporten fokuserer på den norske finansnæringen og veien mot en grønnere økonomi.¹ Mange har de siste årene tatt til orde for at finansnæringen må spille en viktig rolle i det grønne skiftet. Men hvilken rolle kommer næringen til å spille? Hvilken samfunnsnytte skaper en grønnere finansnæring? Og hvilke muligheter skapes for næringen gjennom overgangen til en grønn økonomi?

Vår undersøkelse viser konturene av en grønnere og mer ansvarlig finansnæring, og det finnes i dag et etablert marked for grønne produkter. Vi mener finansnæringen vil spille en viktig rolle i omstillingen til en grønnere økonomi. Næringen vil utgjøre et sentralt verktøy for å legge til rette for vekstmuligheter gjennom bedre, grønne finansprodukter og ved å sikre kapital til ny teknologi, nye markeder og bærekraftige løsninger. Men næringen kan ikke bære risikoen alene, og for å øke kapitaltilgang som fremmer innovasjon og vekst må det skapes produkter og kapitalordninger der staten - i alle fall i en oppstartsfase - bærer noe av risikoen sammen med de private aktørene for å senke barrieren for utvikling mot en grønnere og mer ansvarlig finansnæring.

På veien mot en grønn økonomi vil det være både utfordringer og muligheter for bransjen. Næringen er drevet av fokus på avkastning. Uten at endringene skaper avkastning, vil næringen verken ønske eller ha mulighet til å ta risiko, og i dag er sammenhengen mellom grønt fokus og avkastning ikke fullt ut dokumentert. Mange trekker frem dette forholdet som en vesentlig barriere for ytterligere grønt fokus i næringen.

Næringen står selv foran betydelige endringer. Finansbransjens tradisjonelle verdikjeder er satt under press. Ny teknologi og infrastruktur som kan endre bransjens spilleregler introduseres, og vi ser konturene av helt nye aktører og verdikjeder. Dette kan føre til at sentrale produkter som utlån, finansiering, betaling, verdipapirhandel og forsikring endres vesentlig. Dette er en krevende omstilling for bransjen som må håndteres parallelt med overgangen til en grønnere og mer ansvarlig finansnæring. I tillegg er en vesentlig utfordring manglende kunnskap og holdninger i bransjen til ESG-tematikk (Environmental, Social og Governance).

1. Definisjonen vi har benyttet for "grønn økonomi" er en økonomi som resulterer i økt menneskelig trivsel og sosial likhet, samtidig som den betydelig reduserer miljørisiko og økologiske fotavtrykk (FN). Som en indikator på dette har vi undersøkt hvordan aktører i finansnæringen har implementert ESG-faktorer (environmental, social and governance) i sin virksomhet og strategi.

Endringene som skjer som følge av overgangen til en grønn økonomi kan også skape muligheter for bransjen. Vi mener at flere grønne produkter, lavere risiko gjennom økt forståelse av selskaps langsiktige verdiskaping og nye markeder som følge av eksempelvis klimændringene, kan føre til økt verdiskaping i næringen. Sammenheng med økt verdiskaping vil være essensielt. Uten at endringene skaper avkastning, vil næringen verken ønske eller ha mulighet til å ta risiko.

Rapporten er delt inn i fire hoveddeler; marked, integrasjon, kunder og interessenter, og rapportering. I rapporten har vi kort presentert status på hvert av områdene, samt diskutert fremtidige muligheter og utfordringer innenfor hvert område.

Parisavtalen - COP21

Parisavtalen er et rammeverk som fokuserer på reduksjon av og tilpasning til klimagassutslipp, og finansiering av disse tiltakene. Avtalen er signert av 193 nasjoner etter at den ble vedtatt i desember 2015, og et stadig økende antall nasjoner ratifiserer denne avtalen. Avtalen ble effektivt i november 2016.

Vi anbefaler følgende:

1 *Marked*

- Næringen bør tilby attraktive vilkår til offentlig sektor for grønne, offentlige anskaffelser
- Næringen bør tilby gunstige utlånsvilkår for bærekraftige prosjekt med lavere risiko. Dette bør kvalifisere som underlag for grønne obligasjoner og kunne øke finansinstitusjoners tilgang til finansiering
- Bankene bør se og utvikle mulighetene for et marked for grønne obligasjoner, investorene bør se sammenhengen mellom en grønn portefølje og avkastning
- Nærings- og fiskeridepartementet bør sikre at investeringsmandatene til Argentum, Investinor og Fornybar AS samt finansieringstjenestene til Innovasjon Norge tilpasses og koordineres slik at de samlet bidrar med tilstrekkelig kapital til investeringer i miljø- og klimateknologi. At myndighetene tar deler av risikoen, vil igjen kunne bidra til å sikre privat kapital til denne type virksomheter

2 *Integrasjon*

- Myndighetene bør stille krav til ESG-kompetanse og holdninger i utnevnelser av styremedlemmer og ansettelse til statlig eide selskaper
- Finansnæringen bør tilrettelegge for holdningsskapende arbeid sammen med myndighetene, eksempelvis gjennom dilemmatrening
- Næringen bør opprette en felles bransjestandard på ESG-kriterier og metodikk for å vurdere disse. Denne kan ta utgangspunkt i metodikken som forsikrings-selskaper allerede bruker
- Vi foreslår at aktører i finansnæringen tar initiativ til en offentlig debatt der fokuset er rettet på hvorvidt lovkravet om kvartalsrapportering bør fjernes også for finansinstitusjoner

3 *Kunder og interessenter*

- Finansnæringen bør integrere ESG i bransjespesifikke opplæringsprogram
- Aktører i eller utenfor Finansnæringen bør utvikle en offentlig portal som viser grønne finansielle produkter som tilbys i markedet
- Myndighetene bør utrede hvorvidt avkastning på grønne produkter kan beskattes gunstigere

4 *Rapportering*

- Myndighetene bør endre regnskapsloven §3-3c til å fokusere på ESG-faktorer som er vesentlige for rapporterende virksomhet. Samtidig anbefaler vi at antall selskap som dekkes av lovkravet utvides. Rapporteringen bør inkluderes i, eller offentliggjøres samtidig med, virksomhetens årsregnskap
- Myndighetene bør stille krav til at virksomheters styre skal signere og stå til rette for at publiserte ikke-finansielle tall ikke inneholder vesentlige feil
- Myndighetene bør innføre en rating på samfunnsansvarsrapporteringen til Norges største selskaper
- Myndighetene bør arbeide for at land-for-land rapporteringen til store flernasjonale konsern skal offentliggjøres
- Myndighetene bør innføre et krav om at alle fond som retter seg inn mot privatmarkedet skal rapportere hvordan de integrerer ESG-kriterier i deres investeringer

1.

Marked

Status i dag

Hoveddriveren for finansnæringen er å skape avkastning. Når aktører i finansnæringen arbeider med ESG er formålet å øke avkastning. Dermed anser vi ESG-fokus som en indikator på hvor langt selskaper i næringen har kommet på veien mot en grønn økonomi. I arbeidet med denne rapporten er det gjennomført en spørreundersøkelse for å avdekke holdningene til ESG i finansnæringen. Undersøkelsen viser at samtlige investorer, kredittgivere og forvaltere som har besvart denne hevder at ESG-fokus enten har positiv eller nøytral effekt på avkastning. Videre viser undersøkelsen at det finnes grønne og ansvarlige produkter i næringen, og at det er etablert et tilhørende marked. Markedet eksisterer med tilbud og etterspørsel i form av grønne produkter og aktører som fokuserer på bærekraftige aspekter i drift og investeringer.

Mekanismer for å bruke ESG i investeringsbeslutninger

En rekke aktører inkluderer ESG-faktorer ved evaluering av mulige investeringsobjekter. Et flertall av respondentene i spørreundersøkelsen hevder at fokus på ESG minimerer risiko. ESG-temaer benyttes som ekskluderingslementer for å utelukke investeringsobjekter. Aktører i finansnæringen kommuniserer at de

ekskluderer investeringer de anser at har for høy risiko, som for eksempel virksomheter med store deler av inntektene fra kull- eller tobakkvirksomhet. I disse vurderingene benytter mange aktører seg av offentlige eksklusjonslister, som eksempelvis NBIMs utelukkelsesliste.

Videre er ESG-rating en metode å benytte disse faktorene for å rangere potensielle investeringsmuligheter i henhold til i hvor stor grad de adresserer ESG. Flere aktører, som for eksempel Morningstar og MSCI, utfører ESG-rating av fond. Disse har utviklet egne metoder for å rangere ulike fond basert på hvordan de oppfyller gitte ESG-forventninger. Fremgangsmåten varierer i form av hvilke data som tas med i vurderingene og vektningen mellom de ulike attributtene.

Grønne obligasjoner

Fremveksten av grønne obligasjoner er et eksempel der finansnæringen på eget initiativ har utviklet et bærekraftig produkt basert på etterspørsel fra markedet. Grønne obligasjoner gir investorer mulighet til å investere i prosjekter som gir en miljøgevinst innenfor definerte rammer, i tillegg til økonomisk avkastning i tråd med hva markedet krever for den aktuelle utstederen. Siden den spede begynnelsen på starten av dette tiåret, har veksten

internasjonalt vært formidabel fra 2013 frem til en estimert årlig utstedelse på over NOK 500 milliarder i 2016.² Dette understreker at etterspørselen etter slike produkter er betydelig, og med det har også et stadig økende antall tilretteleggere og utstedere begynt å fokusere på grønne obligasjoner.

De tidlige grønne obligasjonene ble i stor grad utstedt av ulike multilaterale utviklingsbanker, som Verdensbanken og andre finansieringsinstitusjoner med offentlige mandater, som Kommunalbanken i Norge. Dette var naturlige initiativtagere gitt en utlånsportefølje med en bærekraftig profil, uten at initiativet var drevet av myndighetspålegg. Nå som markedet har begynt å finne sin form, og flere investorer har begynt å etterspørre slike investeringsmuligheter, har selskaper og banker i økende grad drevet utviklingen videre. Så langt i 2016 har disse stått for nesten 60 prosent av utstedelsene.³ I Norge har det de siste årene særlig vært kraftselskaper som har benyttet slike utstedelser.

2. HSBC og Bank of America Merrill Lynch

3. Bank of America Merrill Lynch

Det er interessant å merke seg at det i dag tas aktive grep på tvers av finansbransjen og ulike myndighetsorganer i toneangivende og fremvoksende økonomier, som Kina og India, for å bidra til videre fremvekst av grønne obligasjoner. Dette er land som i økende grad påvirkes av negative miljøkonsekvenser. Myndighetene i disse landene har tatt aktivt initiativ for å legge til rette for fremveksten av grønn finansiering og dermed muliggjøre en utvikling mot en mer bærekraftig og miljøvennlig økonomisk vekst.

Sosiale obligasjoner strekker seg utover grønne obligasjoner. Seychellene har for eksempel signalisert en ambisjon om å utstede en blå obligasjon hvor midlene skal gå til finansiering av bærekraftig fiskeindustri. Den interamerikanske utviklingsbanken utsteder på sin side EYE-obligasjoner (Education, Youth and Employment), som benyttes til å finansiere tiltak i livsløpet fra barndom frem til arbeidsfør alder. Banken trekker her frem at investorene ikke bare får finansiell avkastning som gjenspeiler institusjonens risiko, men også en sosial avkastning gjennom å bidra til utviklingen av humankapital i Latin-Amerika.

Hva er grønne obligasjoner?

«Grønne obligasjoner er gjeldsinstrumenter som benyttes til å finansiere grønne prosjekter som gir miljømessige gevinster. En grønn obligasjon skiller seg fra en vanlig obligasjon gjennom forpliktelsen om å bruke midlene til å finansiere grønne prosjekter, eiendeler eller forretningsaktiviteter. Grønne obligasjoner kan utstedes av både offentlige og private aktører for å hente kapital til nye prosjekter eller refinansieringen av tidligere prosjekter for å frigjøre kapital og lede til økt utlåning. Dette er en definisjon som er i samsvar med Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), International Capital Markets Association (ICMA), Climate Bonds Initiative (CBI), og the Green Finance Committee (GFC) of China Society for Finance and Banking.»

Hva er ESG?

ESG (Environment, Social and Governance) er et begrep som brukes om å anerkjenne relevansen av miljø og samfunnsmessige faktorer, samt selskapsstyring for å sikre langsiktig avkastning og velfungerende markeder. Typisk kan disse faktorene integreres i tradisjonelle analyser og være relevant for kapitalallokering, valg av aksjer, konstruering av porteføljer, aktivt eierskap og stemmegivning.⁴

4. Norsif (Norsk forum for ansvarlige og bærekraftige investeringer)

Fremvekst av markedsplasser

En etablering av egne markedsplasser for grønne investeringsmuligheter anses positivt både for å skape økt synlighet, samt potensielt for å legge grunnlag for egen prisdannelse og handel når markedet har modnet. Regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft lanserte tidligere i høst sine anbefalinger og råd. I likhet med utvalgets rapport, Grønn konkurransekraft, mener vi at finansnæringen trenger velfungerende markeder for at det skal utvikle seg en grønn økonomi. 29. januar 2015 ble Oslo Børs den første børs i verden med egne lister for grønne obligasjoner. Etableringen var drevet av at stadig flere investorer ønsket å investere i grønne prosjekter, og at Oslo Børs gjennom dette ønsket å bidra til å synliggjøre grønne investeringsvalg. I ettertid har internasjonale børser som London Stock Exchange gjort det samme.

Børsen i Luxemburg tok utviklingen et steg videre ved å åpne en egen grønn børs, Luxembourg Green Exchange (LGX), i september 2016. Tilgang til markedsplassen er begrenset til utstedere som tilfredsstillt stringente krav til at midlene i sin helhet benyttes til grønne prosjekter, samt krav til både ex-ante tredjepartsvurdering og ex-post rapportering. Etableringen kom som en følge av økt etterspørsel og tilbud innen grønn finansiering. Samtidig anses etablerte standarder som viktig for å tiltrekke investorer og dermed legge til rette for videre vekst.

Sør Korea – myndighetsinitiativ for å skape et marked

I 2010 introduserte myndighetene i Sør Korea «Green Certification Scheme», et program for å vurdere og sertifisere grønne teknologier, produkter, prosjekter og virksomheter. Bakgrunnen for dette var i hovedsak to observasjoner:

1. Det var identifisert et gap mellom finansielle investorer og instrumenter som var villige til å investere kapital i langsiktige prosjekter på den ene siden og kompetanse for å vurdere lønnsomheten i grønne investeringer på den andre siden.
2. Den private sektoren opplevde usikkerhet rundt varigheten på myndighetenes reguleringer opp mot grønn økonomi og klimaendringer, derfor var det lav villighet til å ta risiko.

Kandidater for grønne sertifikater blir vurdert av en kommisjon med kjennskap til kandidatens bransjeområde. Dersom søknaden blir godkjent, er resultatet at kandidaten får utstedt et grønt sertifikat med en poengsum opptil 100 poeng. Sertifikatet er gyldig i to år fra utstedelse og kan fornyes ved forespørsel. Ved å inneha grønne sertifikater får aktører tilgang til et bredt spekter med fordeler fra myndighetene.⁵

Kategori	Mulige fordeler
Finansiell støtte	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritert tilgang på lån • Reduserte lånebetingelser • Økt forsikringsdekning
Markedsstøtte	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritet i myndighetenes innkjøpsprosesser • Finansiell støtte ved promotering av grønne produkter
Stiftelser for kommersialisering av grønn teknologi	<ul style="list-style-type: none"> • Unntatt kostnader ved sertifisering av grønn teknologi • Statlig støtte ved ansettelse av fremragende utenlandske fagfolk
Kommersialisering av grønn teknologi	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritert ved utdeling av offentlige FoU-tilskudd og patentsøknader
Annet	<ul style="list-style-type: none"> • Oppstartstøtte • Gratis opplæringsprogrammer

Fremover**Risiko for verditap**

Soliditeten i utlånsporteføljer, investeringsmotparter og kundeforhold er avgjørende for finansinstitusjoners langsiktige verdiskapning. PwC har analysert alle selskapene innen shipping, offshore, olje og gass på Oslo Børs for andre kvartal 2016. Av totalt 57 selskaper var det hele 24 som tok nedskrivninger i andre kvartal 2016, mens fire selskaper reverserte nedskrivninger som følge av noe økte oljepriser i 2016. Dette indikerer at det er betydelig risiko for at verdier tilknyttet fossil energi reduseres. I rapporten Grønn konkurransekraft er en av hovedkonklusjonene at midler plassert i investeringer gradvis må skiftes mot å ha mer langsiktige og bærekraftige perspektiver. Videre blir det trukket frem at klimaendringene medfører økt fysisk og materiell risiko som følge av mer ekstremvær, samt at klimaendringene fører med seg en reell erstatningsrisiko som følge av tap og skade. Vi mener de ovennevnte poengene understreker at det er risiko tilknyttet å investere tradisjonelt, og at bærekraft vil bli et sentralt vurderingskriterium for å sikre gode, langsiktige investeringsbeslutninger. For finansnæringen som helhet vil det bidra til finansiering av forebyggende tiltak, mot for eksempel ekstremvær, og dermed kunne redusere dagens kostnader knyttet til slike hendelser.

Tilrettelagte lånebetingelser for grønne prosjekter

Ett av de ti prinsippene som ble foreslått for politikkkutforming i Grønn konkurransekraft er at alle offentlige anskaffelser skal være grønne. Vi støtter dette prinsippet og mener det er et viktig virkemiddel i en grønn omstilling. Finansnæringen kan være sentral for å muliggjøre at grønne valg prioriteres ved at disse anskaffelsene finansieres til attraktive vilkår. Dersom banker og kredittinstitusjoner utarbeider særegne avtaler med aktørene som vedtar offentlige anskaffelser, kan dette stimulere til at det i større grad er foretrukket å ta grønne valg. Gitt at tilbydere er klar over at det er tilrettelagt slik at beslutningstakerne anser grønne anskaffelser som foretrukne, kan dette medføre økt interesse for å utvikle og tilby grønne produkter og tjenester.

Videre kan gunstig lånetilgang med rabatterte renter være en katalysator med tanke på tilbydere. Som et eksempel opplyser Kommunalbanken at de gir 0,10 prosent lavere utlånsrente på lån som tilfredsstiller kriteriene til deres grønne låneprogram. Om finansinstitusjoner generelt vurderer at prosjekter med høyere bærekraft også har tilsvarende lavere risiko, bør det kunne lede til lavere rentekostnader for grønne låneprogram fra flere aktører.

Finansinstitusjoner kan redusere vurderingsarbeid ved å benytte allerede eksisterende ordninger som kriterier, som eksempelvis prosjekter som har mottatt Enova-støtte. Slike prosjekter har vært gjennom en prosess som vurderer påvirkning på miljø, klima og samfunn. Videre bør slike lån kvalifisere som underlag for utstedelse av grønne obligasjoner. Utstedelse av grønne obligasjoner kan bidra til å øke diversifiseringen av finansinstitusjoners tilgang til finansiering, et risikoreducerende tiltak som bør kunne understøtte en lavere rente for grønne utlån.

Hva er Enova?

Enova er et statsforetak som skal drive frem miljøvennlig omlegging av energibruk og energiproduksjon, samt bidra til utvikling av energi- og klimateknologi. I hovedsak gjør Enova dette gjennom økonomisk støtte og rådgivning. De samarbeider tett med privat sektor og offentlig virksomhet for å redusere energiforbruk og øke produksjonen av fornybare energikilder.

Når det gjelder risikovurderinger, så medfører de økte truslene fra klimaendringer at behovet for å forstå, kvantifisere og aktivt styre eksponering mot de fysiske implikasjonene fra klimaendringer, vil være en viktig del av moderne risikostyring. Tilsvarende er det viktig å ha tatt høyde for det potensielle brå og dramatiske verdifallet på karbonrelaterte eiendeler.⁶ Ved å i større grad inkludere disse faktorene i risikovurderingen, vil også risikostyrt avkastning når man vurderer grønne mot fossile investeringer kunne endres i grønn favør, noe som da bør gjenspeiles i utlånsvirksomheten. Det finnes i dag flere finansinstitusjoner som har gått gjennom hvordan verdifall på karbonrelaterte eiendeler vil påvirke egen balanse og dermed institusjonens økonomiske forutsetninger. Når det gjelder vurdering av eksponering mot klimaendringer, så ser de fleste finansinstitusjonene i dag på risiko over en tidshorisont som blir alt for kort for å fange opp denne risikoen i tilstrekkelig grad. Dette kan medføre at det i dag overinvesteres i fossile eiendeler i forhold til reell, underliggende risiko. Klimarisiko har også fått et økende fokus hos regulatoriske myndigheter. Bank of England har for eksempel startet en gjennomgang av klimarisiko i forsikringssektoren, samt en vurdering av klimaendringers konsekvenser for finansiell stabilitet. En kombinasjon av bedre risikovurderinger og mulige regulatoriske krav for å sikre økt stabilitet i finanssektoren, tilsier at en risiko-

vurdering som inkluderer klimaaspekter vil kunne synliggjøre lavere risiko i grønne i forhold til fossile investeringer bedre enn det tradisjonelle risikovurderinger så langt har evnet å gjøre. En eventuell overinvestering i fossile eiendeler per i dag tilsier også at økte investeringer innen grønne sektorer bør medføre en bedre diversifisering av eksisterende portefølje, hvilket kan være ytterligere risikoreduserende ut over risikovurderingen av hvert enkelt prosjekt.

Økt bruk av grønn finansiering kan også bidra til økt vekst i grønne industrier med stort potensial, fremme teknologisk innovasjon og skape muligheter for finansnæringen. For eksempel stod fornybar energi for rundt 62,5 prosent av netto tilvekst til energisektoren i 2015⁷, og markedet for elektriske biler økte med 60 prosent i 2014.⁸ Investeringer i grønne løsninger og industrier vil dermed kunne være mer fremtidsrettet og sikre bedre lønnsomhet over tid enn selskaper og teknologier basert på fossile innsatsfaktorer. Det kan her legges til at mange selskaper innenfor miljøsektoren er high-tech og forbundet med høye forsknings- og utviklingskostnader, noe som kan øke risikoen for investorer, men samtidig være med å gi forretningsmuligheter for finansbransjen gjennom grønne lån og obligasjoner, bærekraftige fond og investeringsselskaper i tillegg til grønne indekser.⁹

6. "Mainstreaming Climate Actions within Financial Institutions, Emerging Practices", AFD, AfDB, ADB, CAF, CDC Credit Agricole, DBSA, EBRD, EIB, IABD, IBRD, IFC, JICA, KfW, MIGA, NDF, Societe Generale and Yes Bank

7. "Renewables 2016, Global Report", REN21, 201

8. "Electric Vehicles to be 35 % of Global New Car Sales by 2040", Bloomberg Finance News, 25 februar 2016

9. "G20 Green Finance Synthesis Report", G20 Green Finance Study Group, 5 september 2016

I Grønn konkurransekraft er en hovedkonklusjon at offentlig kapital må brukes til å frigjøre mer privat kapital, ettersom tilgangen til privat risikokapital er lav i Norge. Dette er i tråd med hva våre intervjuobjekter har fortalt oss. Vi foreslår at investeringsmandatene til Argentum, Investinor og Fornybar AS rettes særlig mot ny teknologi med fokus på å spare klima og miljø. Dette forslaget er i tråd med et forslag i Venstres alternative statsbudsjett for 2017.

Et godt eksempel på at myndighetene allerede tenker i disse baner er Fornybar AS. Ved at Argentum endrer sitt fokus i henhold til anbefalingene til Fornybar AS viser myndighetene at dette er noe de ønsker å satse på i flere instanser, og ikke som et tilsidesatt eksperiment. Utover den positive signaleffekten det vil ha, vil disse initiativene sikre nødvendig privat kapital til klima- og miljøteknologi selskaper gjennom at staten tar deler av risikoen. I tillegg kan man vurdere skatteinsentiver som stimulerer til investeringer i grønne produkter både for privatpersoner og næringsliv. Et eksempel kan være redusert inntektsskatt på avkastning på grønne fond eller andre «sertifiserte» grønne investeringer.

Hva er Fornybar AS?

Fornybar AS er et fond initiert av myndighetene og over tid skal det få en forvaltningskapital på 20 milliarder kroner. Fondet skal være et kapitalvirkemiddel som skal investere i grønn teknologi med markedsmessig avkastning. Kravet til avkastning er mindre viktig enn hos en ren kommersiell aktør, grunnet et behov for å kunne ta noe større risiko. Arbeidet med Fornybar AS ble initiert av regjeringen i 2015, og er planlagt opprettet i statsbudsjettet for 2017.

Fremtidens muligheter med grønne obligasjoner

Mulighetene for fremvekst av grønn finansiering i Norge vil påvirkes av dynamikken i det lokale obligasjonsmarkedet. Norge er et land med betydelig sparing hos staten og relativt mindre sparing hos andre aktører, sammenlignet med mange andre land. At staten primært foretar sin sparing gjennom Statens pensjonsfond utland (SPU), som plasserer utenfor Norge, medfører at tiltak igangsatt av SPU i liten grad påvirker utvikling av det norske obligasjonsmarkedet. I 2009 besluttet Stortinget å etablere særskilte mandater for miljørelaterte investeringer i SPU, og markedsverdien skal normalt være mellom 30 og 60 milliarder kroner. Ved utgangen av 2015 utgjorde slike investeringer 53,8 milliarder, hvorav beholdningen av grønne obligasjoner var på om lag 7 milliarder kroner, uten at dette støtter opp under en grønnere utvikling i det norske obligasjonsmarkedet.

Det er avgjørende for en videre fremvekst at andre aktører ønsker å investere i grønne obligasjoner i det norske markedet. Et eksempel på at dette er at Møre og Romsdal fylkeskommune nylig vedtok at fylkeskommunens fondsmidler skal investeres i grønne obligasjoner der de oppfyller samme krav til rating som de har i dag. I tillegg vil eventuelle ønsker fra myndighetene om å støtte opp om en ytterligere utvikling lokalt primært måtte komme gjennom å legge rammevilkårene til rette for en slik utvikling.

Den største norske utstederen av grønne obligasjoner, Kommunalbanken – med over åtte milliarder kroner i utestående grønne obligasjoner, opplever også at det til nå har vært internasjonale investorer som har vist mest interesse for deres grønne utstedelser.¹⁰

Internasjonale grønne obligasjoner har typisk laveste investeringsbeløp på minst 1 000 euro, tilsvarende om lag 10 000 kroner. Dette kan være med å gjøre produkter noe mindre tilgjengelig for småsparere hva gjelder direkte investeringer. Her kan da ulike grønne fondsprodukter være en mulighet til å få investert i grønne obligasjoner uten at en enkelt småsparer må investere direkte i enkeltobligasjoner. Det var i så måte interessant å merke seg at et selskap som Nordnet, som tilbyr aksje- og fondshandel, valgte å definere desember 2016 som en måned for informasjon om ESG og bærekraftige investeringer ovenfor sine kunder.

Det kan her tillegges at det også andre steder i det norske finansmarkedet blir lansert nye grønne produkter. Blant de nyeste er bærekraftig boliglån, hvor Storebrand Bank tilbyr redusert rente¹¹ mot at forbrukeren mottar informasjon om og oppfordres til å gjennomføre miljøtiltak som bidrar til energisparing. Tilsvarende har DNB lansert grønt billån, hvor det tilbys redusert lånerente¹² for biler som slipper ut maksimalt 100 g/km CO₂. Disse eksemplene understreker at både tilbydere og kunder har økt fokus på bærekraftige produkter og muligheter selv innen finans.

10. Kommunalbanken

11. Renten var per 7. desember 2016 0,55 prosentpoeng lavere enn alternativt boliglån hos Storebrand.

12. Effektiv rente var per 12. desember 2016 0,52 prosentpoeng lavere enn alternativt bilån hos DNB.

2.

Integrasjon

Status i dag

Integrasjon av ESG-faktorer i virksomhetenes kjernevirksomhet omhandler at virksomhetene bruker ESG i strategier, og at beslutninger som blir tatt også inkluderer ESG-hensyn. Virksomheter tilpasser selskapsstruktur og atferd for å være bedre rustet for endringer som følge av overgangen til en grønn økonomi. Interessenter forventer at virksomheter i finansnæringen har etablerte ESG-policyer, og majoriteten av respondentene i vår spørreundersøkelse svarer at de jobber etter en ESG-policy. Det er en oppblomstring av bærekraftige forretningsmodeller der selskaper synliggjør hvordan utvalgte bærekraftsmål kan trekkes inn i strategi, struktur og mål.

De som jobber etter beste praksis har etablert konkrete mål og planer for å forsikre at organisasjonen etterlever sitt fokus på ESG.

Den tradisjonelle tilnærmingen til å drive forretning og investeringer er i mange aktivaklasser preget av et kortsiktig fokus på avkastning. En hovedvekt av KPI-er basert på finansielle parametere gjør det utfordrende å legge planer med langsiktig horisont og å måle ikke-finansielle faktorer. En annen side ved en tradisjonell tilnærming er at flere selskaper i næringen ikke lykkes med å integrere ESG i sine strategier. Arbeidet med ESG er typisk organisert i en egen avdeling der fokuset er etterlevelse av krav, heller

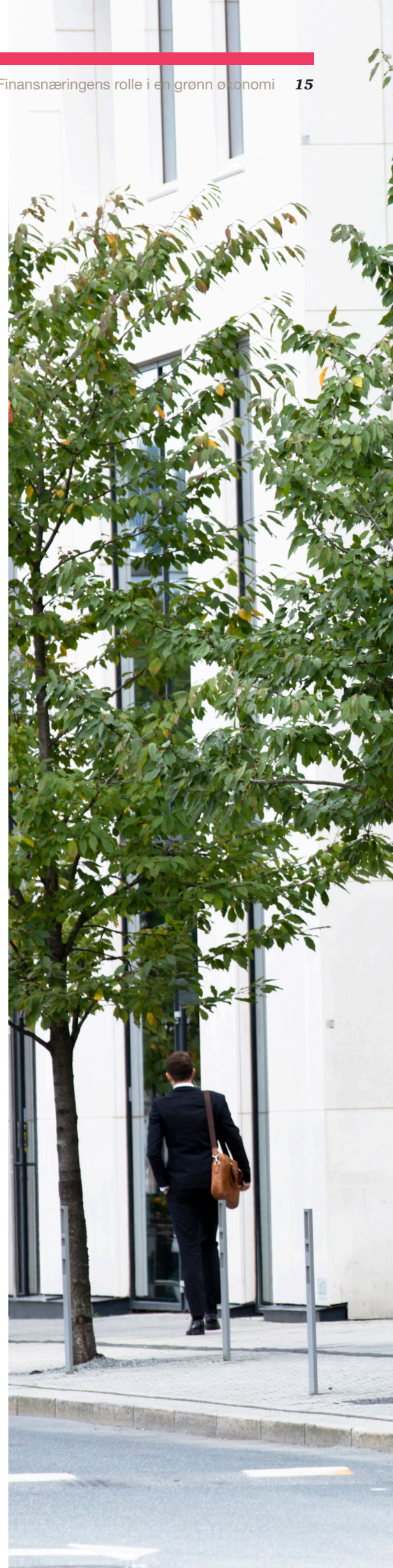
BlackRock stiller krav til ESG-fokus

I begynnelsen av 2016 formidlet verdens største kapitalforvalter, BlackRock, at de forventer at selskapene de investerer i skal ha et langsiktig perspektiv i deres strategi og prioriteringer. Selskap som ikke etterlever dette vil bli utelatt fra BlackRocks investeringer. De trekker spesielt frem viktigheten av ESG-fokus i selskapene, og en forventning til at selskapene forstår risikoen relatert til ulike ESG-aspekter, vurderer disse opp mot selskapets langsiktige strategi og adresserer relevante risikoer.

enn hvordan ESG skal integreres i organisasjonen for å skape merverdi. Våre undersøkelser viser at de mest troverdige virksomhetene, som investorer har høyest tillit til, integrerer ESG i operasjonell drift og i sin eksterne rapportering. Dette viser at de viktigste interessentene i større grad vektlegger åpenhet, transparens og integrasjon av arbeidet med bærekraft. Selskaper som lykkes med en reell integrasjon av bærekraft i sin kjernevirksomhet vil skape et konkurransefortrinn. At viktige interessenter, som investorer, har tillit til finansnæringen er essensielt for at næringen skal lykkes i fremtiden.

Arabesque - big data, bærekraft og lønnsomhet

Arabesque tar investeringsbeslutninger basert på big data-analyser av ESG. Roboter undersøker den tilgjengelige informasjonen og vurderer hvilke selskaper som er best på definerte ESG-kriterier. Arabesque hevder at deres big data-tilnærming beviser at ESG er lønnsomt ved at de har fjernet det menneskelige elementet i vurderinger. De mener at ESG-data bidrar til å identifisere selskaper som er posisjonert for langsiktig suksess gjennom lave kapitalkostnader og gode finansielle resultater.

Fremover

Holdninger må endres

For å høste mulighetene ESG kan skape må holdninger i finansnæringen endres. Dette kan oppnås ved at ansatte måles på tydelige og konkrete indikatorer som inkluderer ESG-temaer. Daglige ledere må bygge opp ledergrupper som forstår hvilke finansielle og operasjonelle utfordringer som er koblet opp mot ESG-faktorer og hvordan adressere de tilhørende risikoene. Tidligere oppnådde prestasjoner relatert til ESG burde vektlegges ved ansettelser. Videre må styrene velge daglige ledere med gode holdninger som evner å jobbe langsiktig, og aksjonærene må velge styre som fokuserer på ESG. Som et startpunkt foreslår vi at myndighetene går foran ved å stille krav om ESG-kompetanse i utnevnelser av styremedlemmer og ansettelser til statlig eide selskaper. Videre bør myndighetene og finansnæringen gå sammen for å øke ESG-kompetanse og for å bygge bedre holdninger blant de ansatte i næringen. Dette kan eksempelvis gjøres gjennom tilrettelagt dilemmatrening som et samarbeid mellom ulike aktører i næringen.

Behov for en bransjestandard på ESG-kriterier

Det er en utfordring i finansnæringen at arbeid med ESG-hensyn er ressurskrevende. For å effektivisere arbeidet med ESG foreslår vi at finansnæringen samarbeider om å opprette en bransjestandard på ESG-kriterier og metodikk for å vurdere disse. Næringen vil på denne måten sikre et grunnleggende nivå av ESG-arbeid. Åpenhet er sentralt for å utnytte potensialet av et samarbeid. Etter at en standard er implementert kan det etableres et register med relevant ESG-informasjon som hele næringen kan ha tilgang til der enkeltvirksomheter vurderes. Forsikringsselskaper er eksempler på virksomheter som i stor grad baserer sine risikoberegninger på ESG-faktorer. Som utgangspunkt for felles bransjestandard burde forsikringsselskapers allerede eksisterende metodikk for verdsettelse av ESG-informasjon benyttes. Dette kan fremme næringens evne til å evaluere investeringsbehov i samfunnet som følge av ESG-risikoer. Vi foreslår at et initiativ vedrørende å etablere en bransjestandard bør iverksettes av myndighetene eller en aktuell bransjeorganisasjon.

Langsiktighet

Frem til 1.januar 2017 har børsnoterte foretak i Norge måttet rapportere finansielle resultater kvartalsvis som følge av krav i børsdirektive og regnskapsloven. Det er krevende å harmonere langsiktige målsetninger om bærekraft og samfunnsansvar i et regime der man måles på finansiell verdiskapning hvert kvartal. Vi synes derfor det er positivt at Regjeringen i november 2016 annonserte at kravet vil bli fjernet. Vi foreslår at aktører i finansnæringen tar initiativ til en offentlig debatt der fokuset er rettet på hvorvidt dette lovkravet bør fjernes også for finansinstitusjoner. Motivasjonen bak dette forslaget er å fremme at ledere skal prioritere langsiktig verdiskaping og være pådrivere for å ta bærekraftige valg.

Unilever har fjernet kvartalsrapportering og resultatvarsler

Paul Polman ble daglig leder i matvaregiganten Unilever i 2009. Et av hans første initiativer som leder var å kommunisere at Unilever kom til å slutte med kvartalsrapportering ettersom selskapet har et langsiktig perspektiv på avkastning. Polman anmodet selskapets investorer til å investere i andre aksjer dersom de ikke hadde troen på Unilevers "long-term value-creation model, which is equitable, which is shared, which is sustainable". På forespørsel om hvordan han våget å gjøre dette, svarte han at han var sikker på at styret ikke kom til å sparke han første dag på jobb.¹³

13. <http://www.forbes.com/sites/andyboynton/2015/07/20/unilevers-paul-polman-ceos-cant-be-slaves-to-shareholders/#1b6a103740b5>

3.

Kunder og interessenter

Status i dag

Aktørene forespurt i vår undersøkelse trekker frem at det er en stadig økende interesse for ansvarlighet i finansnæringen blant kunder og interessenter. Respondentene i spørreundersøkelsen viser til kundeetterspørsel som viktigste driver for ESG-arbeid i sin virksomhet, mens ansattes motivasjon generelt er ansett som mindre viktig. I intervjuene har det for øvrig flere ganger blitt trukket frem at det særlig er yngre ansatte som stiller krav og spørsmål til sine arbeidsgiveres fokus på ESG. Økt forespørsel fra interessenter var en viktig drivkraft for at Oslo Børs åpnet egne lister for grønne obligasjoner. Dette i sum indikerer at det er en pågående endring av holdninger. Sluttbrukere og interessenter er mer bevisste på hvilken påvirkning deres valg har på omgivelsene og dette har medført en gradvis påvirkning på finansnæringen.

ESG i utdanningsinstitusjoner

Samfunnsansvar har med tiden fått en større plass i fagtilbudet hos utdanningsinstitusjoner for økonomi og administrasjon. Et eksempel er Norges Handelshøyskole som tilbyr flere emner på masternivå med fokus på ESG og CSR. Blant annet er det et eget fag for bærekraftige forretningsmodeller som i 2016 er nominert til kunnskapsdepartementets pris for høy utdanningskvalitet. Utover dette tilbys emner Corruption - Incentives, Disclosure and Liability», «Economics of Climate Change», «Measuring Sustainability in Accounting and Finance», «Corporate Social Responsibility» og «Corporate Governance» , for å nevne noen.

Cultura bank – åpenhet og transparens som strategi

Cultura bank er en norsk etisk bank, og deres strategi er åpenhet og positiv sosial påvirkning. Bankens kunder har fullt innsyn i hva sparepengene deres er med på å finansiere og utlånsformålene vurderes etter sosial og miljømessig påvirkning.

Kunnskapen om bærekraft blant interessenter blir trukket frem som en påvirkningsfaktor for næringens progresjon mot en grønn økonomi. På tross av at engasjement og bevissthet rundt temaet har økt jevnt de siste årene, anses kunnskapen blant enkelte interessenter fremdeles å være relativt lav. Flere av våre informanter poengterer at de opplever at en stor andel av forbrukerne ikke stiller konkrete krav til ESG ved kjøp av produkter. Videre påpekes det at kompetansen til ansatte i næringen er en utfordring. Rådgivere og analytikere har anledning til å påvirke investeringsvalg og dersom de ikke innehar tilstrekkelig kompetanse vedrørende ESG vil dette begrense valgmulighetene til beslutningstakerne.

Myndighetene har betydelig påvirkningskraft på finansnæringens rolle i utviklingen mot en grønn økonomi. Respondentene i spørreundersøkelsen mener at myndighetene bør legge til rette for at ansvarlige investeringer skal være mer lønnsomme enn andre investeringer, noe de hevder at de ikke gjør i dag. På spørsmål om hvordan myndighetene kan legge til rette for dette er det i hovedsak skatte- og avgiftskutt, reguleringer og mer åpenhet som trekkes frem.

Fremover

Øke kunnskap

ESG bør i større grad integreres i bransjespesifikke opplæringsprogram, for eksempel i Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR). Formålet er å sikre at de som har deltatt har en grunnforståelse for betydningen av ESG i finansnæringen og hvordan samfunnsansvar er aktuelt i arbeidshverdagen. Videre bør det tydeliggjøres hvilket ansvar finansnæringen har og hvordan dette kan ivaretas ved å for eksempel anbefale kunder å investere i grønne produkter. Ved gjennomført opplæring kan deltakerne tildeles sertifisering på at de har tilegnet seg relevante og nødvendige kunnskaper om samfunnsansvar i sin bransje. Opplæringsopplegget bør være skreddersydd slik at opplæringen er relevant for de ulike aktørene i finansnæringen. Vi foreslår at arbeidet kan iverksettes som et samarbeid mellom arbeidstakerorganisasjoner og virksomheter som opererer i finansnæringen. En mulig løsning kan være å inkludere samfunnsansvar og basert på PRI Academy.

Hva er AFR?

Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR) er en frivillig autorisasjonsordning i Norge. Formålet er at finansielle rådgivere skal ha nødvendig kunnskap, holdninger og ferdigheter.¹⁴

PRI Academy

Et eksempel på et allerede eksisterende opplæringsverktøy er PRI Academy, som er del av PRI Association. PRI (Principles of Responsible Investment) er en uavhengig forkjemper for ansvarlige investeringer. Det nettbaserte programmet er utviklet for å gi opplæring til ansatte i finansnæringen på hvordan ESG faktorer påvirker virksomhetens prestasjoner, verdsettelse og investeringsbeslutninger.

14. <https://www.autorisasjonsordningen.no/>

Det er behov for en offentlig tilgjengelig portal på nettet med en oversikt over grønne finansielle produkter som tilbys i markedet. Portalen skal hente ut en oversikt over samtlige produkter som tilbys av finansielle institusjoner der ESG er integrert. Dette vil gjøre det enklere og mer oversiktlig for sluttbrukere å få kunnskap om hvilke valgmuligheter de har. En sideeffekt av dette vil være at det blir synlig hvilke aktører som har grønne produkter i sitt sortiment. Forbrukerne vil få muligheten til å sette lignende produkter opp mot hverandre og ta mer velinformerte beslutninger. Med økt åpenhet og transparens vil kvalitet og kvantitet på grønne produkter øke, noe som vil bidra til at markedet for grønne finansielle produkter vokser. Det kan være flere ulike drivere av en slik portal, for eksempel Forbrukerrådet, som i dag står bak Finansportalen, eller myndighetene. Ideelt sett burde dette gjennomføres som et bredt samarbeid mellom ulike aktører i og rundt næringen og inkludere bransjeforeninger, arbeidsgiverorganisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner, interesseorganisasjoner og som allerede nevnt, forbrukerorganisasjoner og myndighetene. Dersom alle deler av bransjen er inkludert i et slikt arbeid vil dette være med på å ansvarliggjøre aktørene i bransjen og å sikre at portalen definerer reelle grønne produkter.

Gunstigere beskatning

Myndighetene bør utrede hvorvidt avkastning på grønne produkter kan beskattes gunstigere. Vi foreslår en videreføring av prinsippet med skattefradraget man i dag har på kontoer som BSU. Denne typen insentiver kan være direkte tilknyttet grønne sparekontoer eller grønn fondssparing. Dette vil innebære at sluttbrukerne får fordeler ved å plassere pengene sine grønt. Vi mener dette kan skape større kunnskap og økt etterspørsel etter grønne produkter, og at det således vil være en pådriver til økt tilbud av slike produkter.

4.

Rapportering

Status i dag

Et økende antall investorer, forvaltere og driftsselskaper rapporterer på frivillig basis ikke-finansiell informasjon i tillegg til den lovpålagt, finansielle. Det er stadig vanligere å publisere samfunnsansvarsrapporter der aktørers påvirkning på omgivelsene beskrives, og antallet rapporter av denne typen øker årlig. Som tidligere nevnt har Finansdepartementet endret kravet om kvartalsrapportering for børsnoterte selskaper med virkning fra 1. januar 2017. Endringen er internasjonalt drevet, og skjer i samsvar med EØS-avtalen. Endringen beskrives på følgende måte av Regjeringen «Plikten til å offentliggjøre delårs- og kvartalsrapporter utgjør en betydelig byrde for mange små og mellomstore bedrifter. Det er viktig å redusere det kortsiktige presset på næringslivet og stimulere investorer til å ha et mer langsiktig perspektiv for å oppnå bærekraftig verdiskapning og langsiktige investeringsstrategier». ¹⁵ Dette kan være med på å redusere utfordringen skildret i delkapittelet Integrasjon rundt kortsiktig fokus i virksomheter.

Integrert rapportering

Integrert rapportering er en rapportering der sammenhengen mellom strategi, risiko, resultater og bærekraft er inkludert i én og samme presentasjon av en virksomhets verdiskapning. Integrert rapportering er en måte å tydeliggjøre sammenhengen mellom kjernevirksomhet og ESG. Det mest brukte rammeverket for integrert rapportering er utviklet av International Integrated Reporting Council (IIRC).

Sør-Afrika stiller krav til integrert rapportering

Johannesburg Stock Exchange (JSE) innførte King III prinsippene som noteringskrav i 2010 og integrert rapportering er ett av kravene som stilles. I november 2016 kom King IV prinsippene som viderefører kravene fra King III med et økt fokus på blant annet åpenhet, vesentlighet og ulike interessenters roller.

Det stilles i hovedsak to krav til rapportering; den skal være relevant og pålitelig. Slik situasjonen er i dag for rapportering av ikke-finansiell informasjon strekker den i mange tilfeller ikke til på de to ovennevnte kravene. Det er en oppfattelse av at den ikke-finansielle informasjonen som rapporteres til dels er overflødig. Den kan ofte ikke relateres til de risikoer og muligheter som anses å være relevante for den enkelte virksomhet. Investorene og forvalterne påpeker at ikke-finansielle rapporter ikke er tilrettelagt for deres behov, og at de dermed i begrenset grad kan benyttes som grunnlag i beslutningsprosesser. ¹⁶ Videre er det ikke utarbeidet entydige standarder for rapportering av ikke-finansiell data. Dette skaper usikkerhet om informasjonen man får presentert er korrekt. Mangel på relevans og pålitelighet gjør at ikke-finansielle tall per i dag i mindre grad blir etterspurt og lagt vekt på i vurderinger.

15. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/krav-om-kvartalsrapportering-for-borsnoterte-selskap-oppheves/id2521663/>
16. <http://www.pwc.com/us/en/governance-insights-center/publications/assets/investors-corporates-and-esg-bridging-the-gap.pdf>

Norge – regnskapsloven §3-3c

Store foretak ble i 2013 pålagt rapportering av samfunnsansvar gjennom regnskapsloven §3-3c. Virksomhetene som omfattes av reglene må rapportere om sitt arbeid med menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og antikorrupsjon.¹⁷

Sverige – krav til rapportering på samfunnsansvar

Sverige implementerte i 2016 EUs direktiv 2013/34/EU om ikke-finansiell rapportering. Sverige har tolket direktivet slik at det er over 1.600 selskap som skal rapportere på sine vesentlige samfunnsansvarstemaer. Det er en vesentlig økt aktivitet på arbeidet med samfunnsansvar med bakgrunn i lovkravet.

Dutch Transparency Benchmark

“Dutch Transparency Benchmark” ble i 2004 etablert av Nederlandske myndigheter. Initiativet er en årlig kartlegging av innhold og kvalitet i 400 nederlandske selskapers samfunnsansvarsrapportering. Dette har bidratt til å skape en åpen dialog mellom selskapene og deres investorer rundt ikke-finansiell rapportering. Selskapene får gjennom kartleggingen anledning til å opparbeide kunnskap om allment aksepterte kriterier for rapportering av samfunnsansvar, sammenlikne seg selv mot andre selskaper, samt få innsikt i eventuelle forbedringsmuligheter. Benchmarken blir regelmessig oppdatert slik at den tar hensyn til nye problemstillinger innenfor samfunnsansvar og internasjonal god praksis. Det er myndighetene selv, ved the Ministry of Economic Affairs, som påtar seg kostnaden for å oppdateringer og vedlikehold.¹⁸

17. Store foretak er definert som børsnoterte foretak, allmennaksjeselskaper, banker, finansieringsforetak og morselskap i finanskonsern. Dette betyr at store deler av Finansnæringen er omfattet av denne.

18. www.transparantiebenchmark.nl/en

Oslo Børs' veiledning om rapportering av samfunnsansvar

Oslo Børs og Norsif lanserte en veiledning til å rapportere samfunnsansvar i 2016. Hovedfokuset i veiledningen er hvordan selskaper kan øke verdien av rapportering på samfunnsansvar ved å gjennomføre en vesentlighetsanalyse. Budskapet er at selskapet må kartlegge hva som er deres viktigste interessenter og hva disse er opptatt av, samt hva som er viktig for selskapet egen måloppnåelse. Selskapet kan da identifisere de viktigste risikoene og mulighetene de står ovenfor og basere sine fremtidige prioriteringer på dette. Videre må prioriteringene implementeres i selskapets virksomhetsstyring med tydelige mål. Resultatet må presenteres slik at informasjonen er tilgjengelig for interessentene og holdes oppdatert for å sikre relevans. Denne veiledningen er et første steg mot en bedre samkjøring for sikre at rapportering av ikke-finansiell informasjon møter forventningene og behovet til investorer og forvaltere.

Fremover

Utvide eksisterende lovkrav på rapportering av samfunnsansvar

Investorer og forvaltere ønsker bedre kvalitet og høyere relevans på rapportering av samfunnsansvar. For å møte dette kravet bør myndighetene utvide dagens regelverk i regnskapsloven §3-3 c som vedrører rapportering av samfunnsansvar. Dagens lovkrav omhandler informasjon som ikke nødvendigvis er relevant for den rapporterende virksomheten. Myndighetene bør sette tydeligere krav til at virksomhetens redegjørelse for samfunnsansvar skal omhandle ESG-faktorer som er relevante for virksomhet strategi og interessenter. Det bør komme klart frem i rapporteringen hva som er virksomhetens risikoer og muligheter.

Per i dag er det kun foretak definert som store, i henhold til regnskapsloven, som rapporterer på sitt samfunnsansvar i Norge. Vi mener dette dekker for få virksomheter i Norge og at kravet bør omfatte flere. I Sverige er det i dag rundt 1 600 selskaper som omfattes av regelverket for ikke-finansiell rapportering. Resultatet er at det er mer ikke-finansiell informasjon tilgjengelig for interessenter, og flere virksomheter som må fokusere på samfunnsansvar. Videre burde det være et krav at rapporteringen blir tilgjengelig samtidig med selskapets årsrapport for å sikre at all relevant informasjon om selskapene blir tilgjengelig på samme tidspunkt.

Økt kvalitet på rapportert informasjon

Flere undersøkelser viser at kvaliteten på den ikke-finansielle informasjonen norske selskaper rapporterer i dag ikke er tilstrekkelig. Mye av informasjonen som presenteres anses ikke å være pålitelig. Dette er også tilfellet når kvalitet i rapportering undersøkes andre steder i verden. Et eksempel er en undersøkelse hvor PwC har undersøkt amerikanske investorers informasjonsbehov i forhold til selskapenes oppfatning av rapportert informasjon. Undersøkelsen viser at den ikke-finansielle rapporteringen ikke holder god nok kvalitet til at investorene ønsker å benytte den i beslutningssituasjoner. Selskapene mener imidlertid selv at denne informasjonen er tilfredsstillende.¹⁹ Det finnes ingen enhetlig metodikk for å innhente ikke-finansiell informasjon, noe som resulterer i informasjon fra et selskap kan være noe helt annet enn samme type informasjon fra et annet sammenlignbart selskap. En måte å forbedre kvaliteten på denne type rapportering er ved å gjennomføre ekstern eller intern verifikasjon. Vi foreslår derfor at myndighetene skal stille krav til at styret i virksomheter skal også signere ikke-finansiell informasjon. Dette vil gjøre at denne type informasjon kan brukes av flere interessentgrupper og vil sikre at selskapene ikke bruker ressurser på en rapportering som ikke er av god nok kvalitet.

19. <http://www.pwc.com/us/en/governance-insights-center/publications/assets/investors-corporates-and-esg-bridging-the-gap.pdf>

Rating av selskapers rapportering av samfunnsansvar vil kunne bidra til økt kvalitet på informasjonen som rapporteres. Som eksempelet i tekstboksen ”Dutch Transparency Benchmark” fra Nederland viser, kan denne type rating være med på å øke fokuset på samfunnsansvar i næringslivet. Vi foreslår at myndighetene innfører tilsvarende rating for Norges 200 største selskap, der selskapene får muligheten til å gjennomføre en egenevaluering - men dersom de ikke gjør det vil en ekstern gransker gjennomføre den.

Økt åpenhet

Per i dag er det et krav om at flernasjonale konsern med konsolidert omsetning på 6,5 milliarder kroner skal levere en land-for-land rapport til skattemyndighetene. Rapporteringen skal inneholde opplysninger om foretakets globale fordeling av inntekter, skatter, fysiske eiendeler, ansatte og mer. I tillegg skal større virksomheter innenfor utvinnings- og skogdriftsindustrien etter særnorske krav rapportere offentlig om blant annet betalt skatt land for land. Hensikten med rapporteringskravet er å ”synliggjøre uønsket skattetilpasning”, men rapporten blir ikke offentliggjort. Dette rapporteringskravet omfatter også få virksomheter. Det kan over tid gi fordeler med større transparens om land-for-land informasjon, og vi anbefaler at det utredes om mer av denne informasjonen bør offentliggjøres slik at det blir tydelig

for forbrukere og investorer hvordan selskap påvirker de ulike landene de opererer i. Dette er en diskusjon som burde avgjøres i samarbeid med andre europeiske land, men som myndighetene bør initiere mot Europakommisjonen og Europaparlamentet.

Som det er vist i tekstboksen om franske pensjonskasser, er det i Frankrike et krav til at pensjonskasser at de skal rapportere hvordan de integrerer ESG-kriterier i deres investeringer. Dette bør også gjennomføres i Norge og utvides til å gjelde alle typer fond som retter seg inn mot privatmarkedet. Dette vil kunne bidra til å identifisere de beste spareproduktene med tanke på samfunnsproduktene, og dermed øke sluttbrukerens informasjon om dette før de tar en beslutning om hvilket fond de ønsker å investere i. Vi mener at myndighetene bør stille krav til at denne type informasjon måles, og at næringen selv kan lansere lister over de ulike spareproduktene. Dette kan gjennomføres gjennom et lovkrav om at det skal rapporteres hvordan ESG-kriterier integreres i investeringer, og at denne informasjonen skal kontrolleres av en kompetent uavhengig tredjepart.

Avslutning

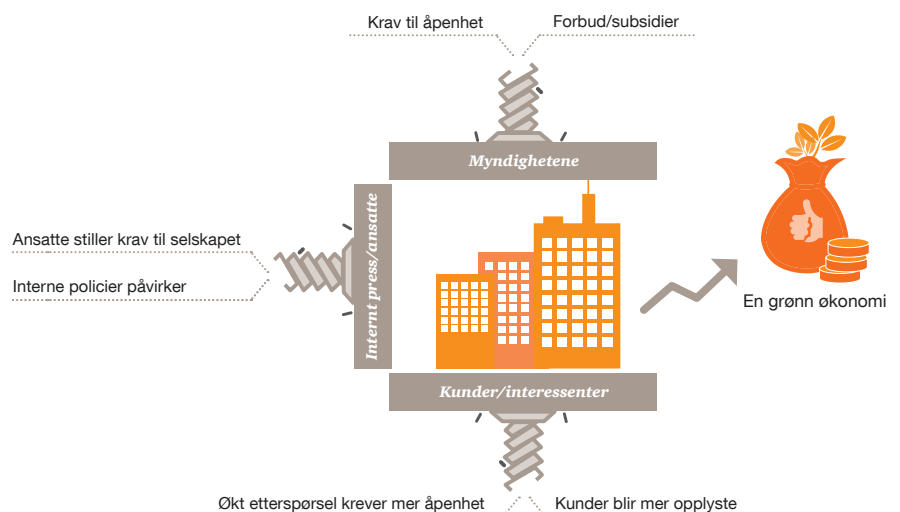
Krav til avkastning og verdiskaping vil alltid være grunnleggende for finansnæringen. Dersom endringer – inkludert skiftet mot en grønnere økonomi - ikke er lønnsomme, vil lite skje. Dermed vil endret atferd sannsynligvis først skje etterhvert som aktørene ser dokumenterbare resultater av å prioritere grønnere.

Finansnæringen må i større grad evne å se mulighetene i en grønn økonomi, og ikke fokusere på ESG som en etterlevelseshøvelse. For å få til dette trenger næringen langsiktig tankegang og mer kompetanse. I et grønt kapp løp er den største avgjørelsen ikke å gjøre noe.

De gjennomførte undersøkelsene indikerer at ved en trinnvis utvikling vil det bli en utvidelse av de tjenester som allerede eksisterer i finansnæringen, men med bærekraftige attributter. Næringen vil oppleve krefter som påvirker både eksternt og internt, noe som igjen vil lede til at lønnsomheten ved bærekraftige valg

øker. Denne endringen vil ikke komme brått, men heller som en mekanisme der holdninger, prioriteringer og valg i næringen litt etter litt endres. Vi vil gradvis komme nærmere et marked der ansvarlighet er en nødvendighet for å lykkes.

Den gradvise vridningen mot et mer bærekraftig fokus i finansnæringen kan skildres ved modellen under. Tre hoveddriverne for endret atferd vil skape et press på finansnæringen, dette vil fortsette til næringen er transformert til en grønn økonomi. Finansnæringen bør få drahjelp ovenfra der myndigheter igangsetter subsidier og stiller krav slik at atferd må endres. Samtidig er det endringer i hvilke krav som stilles internt i bedrifter, både av de ansatte direkte og indirekte via etablerte retningslinjer og policyer. Nedenfra ser en at kunder og interessenter driver presset ettersom de blir mer opplyste på hva deres penger investeres i.

Den overliggende drivkraften som vil trekke finansnæringen mot en grønn økonomi er myndighetene. Det har kommet tydelig frem av arbeidet med rapporten at aktørene i næringen etterspør tilrettelegging fra myndighetene. Dette kan skje i form av subsidier som tilrettelegging for å gi rabatterte lån dersom det som finansieres bidrar til en bærekraftig utvikling. Videre har myndighetene anledning til å stille krav til virksomheter. Vi mener rapporteringskrav på samfunnsansvar bør økes for å til å inkludere redegjørelse av muligheter og risikoer tilknyttet virksomhetens relevante ESG-faktorer, samt at det skal innbefatte mellomstore foretak. Informasjonen som rapporteres burde være verifisert, internt eller eksternt, for å sikre pålitelighet. Mer konkret bør Nærings- og fiskeridepartementet tilrettelegge for at Argentum, Innovasjon Norge, Investnor og Fornybar AS fokuserer på miljø- og klimateknologi, myndighetene bør kreve at Norges 200 største selskaper blir rangert basert på ESG-faktorer og at fond som retter seg mot privatmarkedet bør få krav om å rapportere sin ESG-tilnærming.

Videre ser vi en vridning mot at selskapers eksterne påvirkninger integreres, de må stå til ansvar for den påvirkningen de har på samfunnet. Dette driver en utvikling der bærekraftige forretningsmodeller og selskaper med tydelig definerte mål på samfunnsansvar har et konkurransefortrinn. Interne policyer og krav fra de ansatte driver en utvikling mot selskaper som er rigget med et solid fokus på ESG. Det bør legges opp til opplæring av ansatte i finansnæringen slik at de har mer kunnskap om hvordan ESG-temaer påvirker sitt arbeidssted og de tilhørende kundene. Aktørene i finansnæringen må

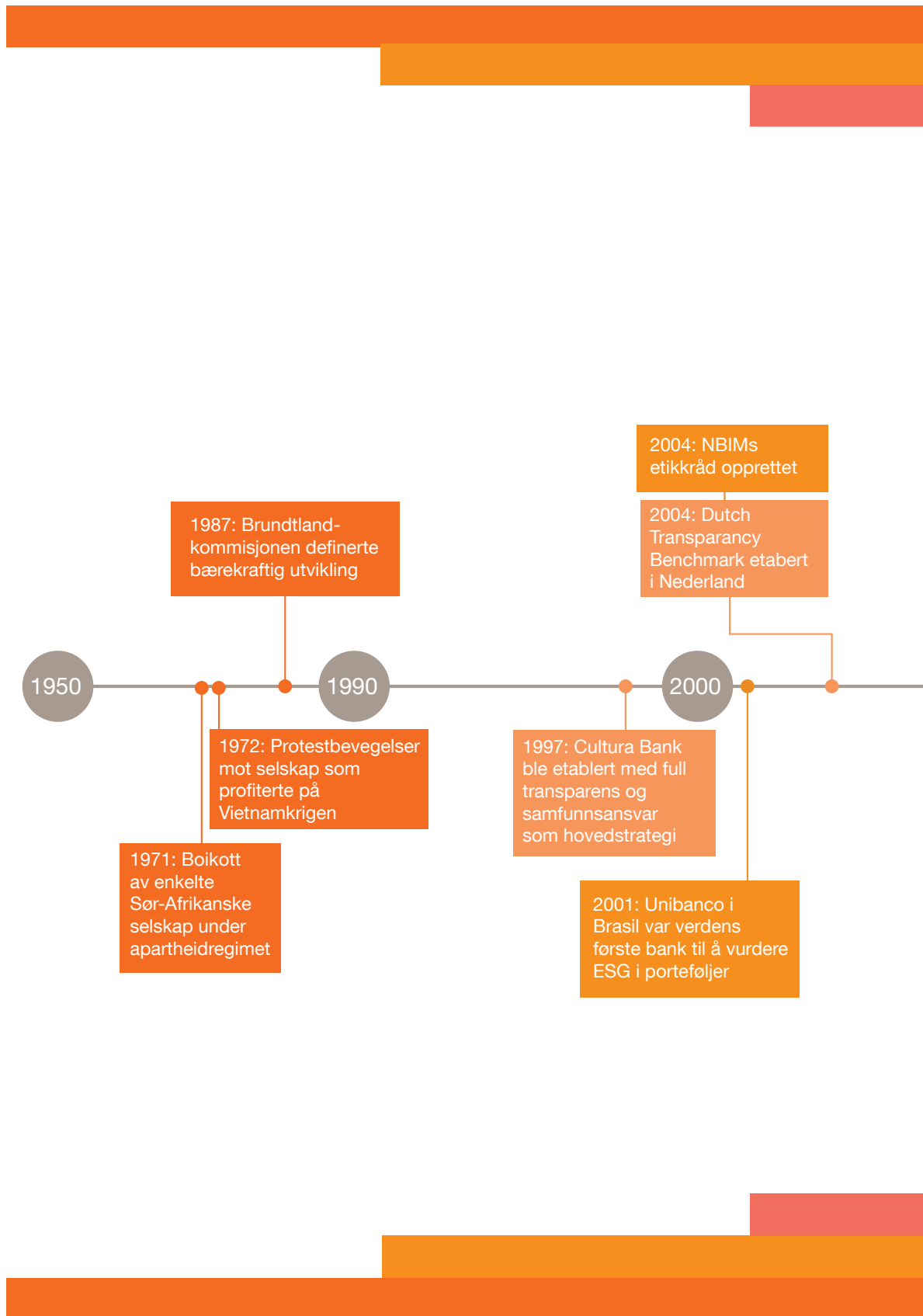
ha en grunnkompetanse slik at de ved å ta med risikoene og mulighetene tilknyttet ESG i rådgivning og analyser. Videre bør ansatte i finansnæringen måles på KPI-er der ESG-temaer er inkludert slik at fokuset naturlig faller på disse temaene. Ved ansettelse av ledere bør man se etter de rette holdningene.

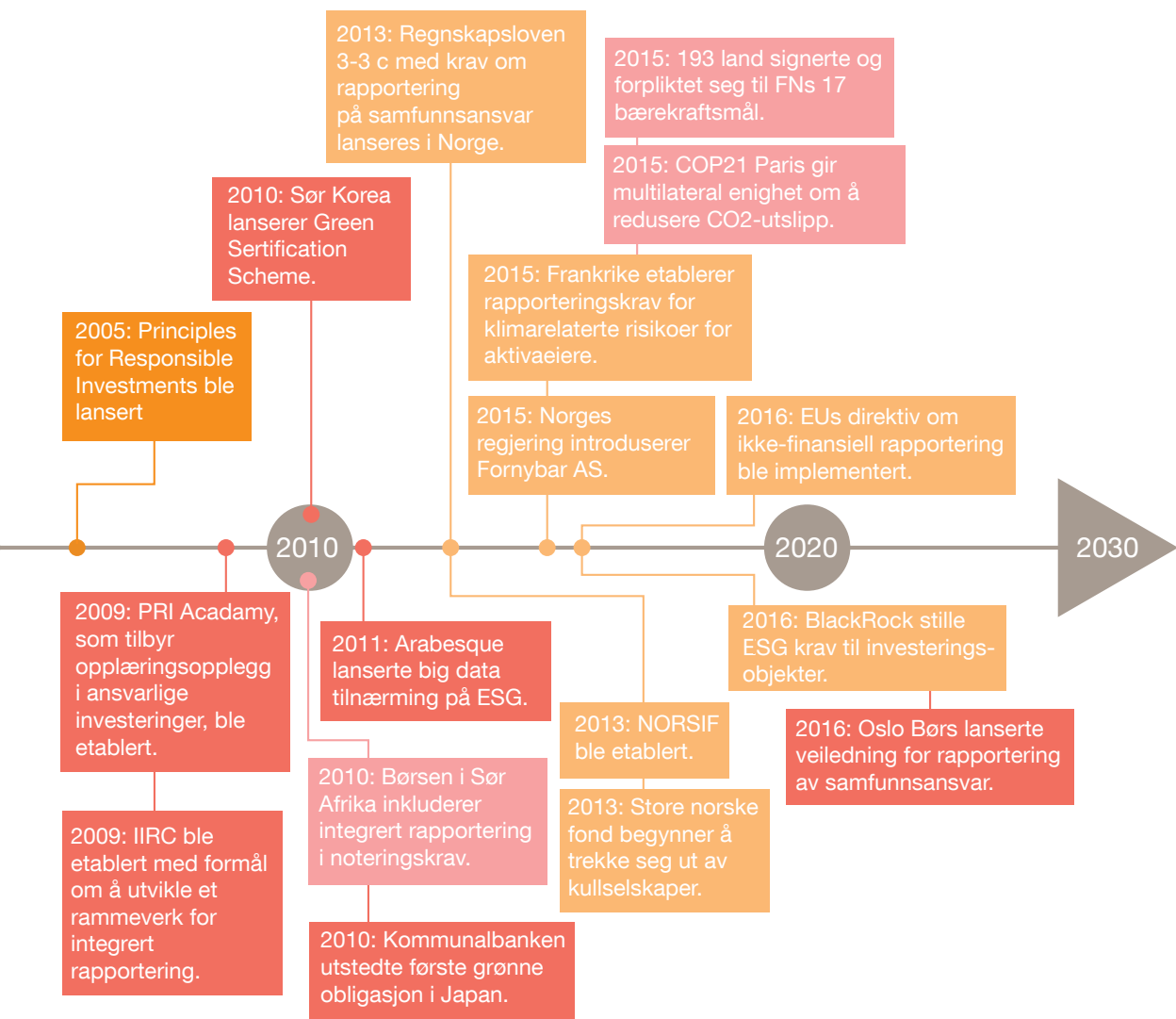
Kunder og interessenter vil kreve å få vite hvor pengene deres investeres, altså hva de er med på å finansiere. Det bør utarbeides en bransjestandard på ESG-kriterier og metodikk for å vurdere disse. Videre bør det opprettes en offentlig tilgjengelig portal med oversikt over grønne finansielle instrumenter som tilbys i markedet. Disse faktorene vil resultere i mer åpenhet. Den økte etterspørselen vil gi et behov for informasjon. Dersom total informasjonsmengde tilgjengelig i markedet øker vil den i større grad bli benyttet i vurderinger. Dette vil trekke med seg krav til kvalitet, pålitelighet, gyldighet og nøyaktighet. Det blir en positiv spiral med et resultat som gjør tilgjengelig informasjon mer pålitelig og relevant.

Skal verden nå vedtatte klimamål må næringslivet bidra - og privat kapital er essensielt for å oppnå dette. Dette gjelder også i Norge. Om myndighetene legger til rette for en grønn økonomi, mener vi at privat kapital raskere vil allokere til dette skiftet. Her kan finansnæringen velge å ta en rolle der de kun gjør et minimum av hva myndighetene bestemmer, men vi mener derimot at næringen, for sin egen del, er tjent med å gå lengre enn kravene. Kunder krever stadig mer ansvarlighet fra sine leverandører, og følger ikke bransjen med vil kundene velge andre aktører som møter disse kravene. Det handler om å tjene penger og skape verdi over tid, samtidig som at det finnes ressurser å skape verdier av også for fremtidige generasjoner.

Frankrike – pensjonskasser rapporterer på ESG-kriterier

I 2015 innførte Frankrike «Article 173 of the law on Energy Transition and Green Growth» som endret lovkravet til rapportering av samfunnsansvar for mange typer virksomheter i landet. Pensjonskasser skal rapportere på hvordan de vurderer ESG-kriterier i deres investeringer, samt hvordan deres policyer på området samsvarer med en nasjonal strategi for renere energi og bedre økonomi.

Metodikk

Rapporten er skrevet og utarbeidet av PwC på oppdrag fra Finansforbundet i høsten 2016. Den er basert på informasjon fra kvalitative semistrukturerte intervjuer, en spørreundersøkelse og dokumentanalyse.

Det er gjennomført 13 intervjuer med hovedformål å avdekke hva sentrale aktører anser å være betydelige muligheter og utfordringer for finansnæringen i utviklingen mot en grønn økonomi. Materialet vi har samlet avdekket videre tydelige holdninger blant aktørene og har dermed blitt sentralt også for å besvare status i dag. Det er intervjuene som i hovedsak danner grunnlag for rapporten.

Spørreundersøkelsen er sendt til 160 relevante virksomheter og 43 har fullført undersøkelsen. Av disse er 33 % investorer og kredittgivere, 42 % forvaltere og 25 % selskap utenfor næringen. Vi har brukt informasjonen fra denne for å se etter sammenfall og ulikheter sammenlignet med intervjuene. Spørreundersøkelsen har hovedsakelig vært sammenfallende med tilbakemeldinger vi har fått i intervjuene.

Kildene til dokumentanalysen er offentlig tilgjengelig informasjon. Hovedformålet har vært å avdekke tydelige trender i bransjen. Resultatene har vært varierende og er dermed benyttet som et grunnlag for rapporten, heller enn direkte kilder.

Kontakt oss

Eli Moe-Helgesen
Leder, Risk Advisory Services
Tlf: 952 60 113
eli.moe-helgesen@pwc.com

Martin Spillum
Direktør, Risk Advisory Services
Tlf: 982 47 024
martin.spillum@pwc.com

Magnus Gravem
Manager, RiskAdvisory Services
Tlf: 474 07 585
magnus.gravem@pwc.com

Julie Foy Therkelsen
Senior Associate, Risk Advisory Services
Tlf: 958 98 672
julie.therkelsen@pwc.com
